

vezető parancsnoki és politikai beosztást a Vörös Hadseregben. Ezek közül 13-an lettek hadseregparancsnokok, 26-an hadseregkommisszárok, illetve politikai osztályvezetők, 17-en hadosztályparancsnokok és ugyanennyien hadosztálykommisszárok. Volt vörösgárdista parancsnokok kerültek a katonai tanintézetek élére is.

E kérdéseket összegezve a szerző joggal erősíti meg, hogy a Vörös Gárda közvetlen előde volt a Vörös Hadseregnek, az előbbi tapasztalatai a szervezésben, az ellenséggel vívott harcokban, parancsnokainak katonai ismeretei nélkülözhetetlenek voltak a reguláris Vörös Hadsereg megszervezésében.

Az eddig elmondottakból megállapítható, hogy A. M. Konyev kitűnő könyvet adott az olvasók kezébe a Vörös Gárda történetéről. A munka konkrétságát, meggyőző erejét imponálóan támasztja alá a felhasznált szovjet és külföldi, köztük magyar szerzők által is publikált iroda-

lom és levéltári anyag mennyisége. Növelik a könyv értékét azok a mellékletek is, amelyekben a szerző közreadja a Vörös Gárda létszámát az egyes területeken, s ugyancsak területi megoszlásban közli az internacionalisták létszámát is a Vörös Gárda soraiban. Külön névjegyzékben sorolja fel annak a mintegy 200 főnek a nevét, akik a Vörös Gárda parancsnokai, politikai munkatársai voltak, s a későbbiek folyamán a Vörös Hadsereg vezető beosztású parancsnokai, politikai munkásai lettek. A kimutatásban közli párttagságuk keltét, a Vörös Gárdában betöltött funkciójukat, majd beosztásukat a Vörös Hadseregben.

A könyv elolvasása jelentősen bővíti a Szovjet-Oroszország polgárháborújáról, a Vörös Hadsereg megszervezésének körülményeiről szerzett eddigi ismereteinket.

Mucs Sándor

HETÉS TIBOR

STROMFELD AURÉL

(Zrínyi Katonai Kiadó, Budapest, 1978. 237. o., 12 t.)

Stromfeld Aurél születésének 100. évfordulójára adta ki a Zrínyi Katonai Kiadó Hetés Tibor munkáját, amely a magyar történelem jeles személyiségének életútjával ismerteti meg az olvasót. A szerző Stromfeld jegyzeteiből vett mondatokat használ fejezetcímekként. Jó módszer, mert ezzel nemcsak megadja az olvasmány hangulatát, hanem hőse egyes életszakaszai legjellegzetesebb életérzésének kiemelésével láttatja Stromfeld Aurélt, a kiváló magyar katonatisztet, akinek sorsát sajátosan alakította a történelem. Családi körülményei miatt ment a katonai pályára. Nem érezte magát kiválasztottnak, de választott foglalkozását magas szinten sajátította el. Kitűnően képzett, nagyszerű katona volt, akinek érdeklődési köre nem szűkölt le csupán a haditudományokra. Mindaz, amit az első világháború előtt végzett, azt példázza — ezt mutatja be Hetés könyvének első fejezete —, hogy Stromfeld Aurél nem azoknak a tiszteknek a számát szaporítot-

ta, akikről Kádár Gyula azt írja: „a katonaiskolát elvégzett tiszték zöme örült annak, hogy végre megszabadult a kevés tanulási kényszertől és helyőrségének szokványos életébe illeszkedett: társaságok — a szörnyen nivótlan fecsegésekkel —, kávéház — a szolgálati és szerelmi pletykákkal —, mulatozás, ivás, kártya vagy szerető, de semmi tovább tanulás. Hány és hány idős tiszt lakásán fordultam meg, ahol egyetlen könyv sem volt, hány és hány olyannal találkoztam, aki büszkén hangoztatta, hogy ő életében mást nem olvasott, mint szabályzatot”.

A jól képzett, művelt vezérkari tiszt szorongással vett részt az I. világháborúban, amelynek kimenetelét — éppen katonai képzettsége folytán — helyesen értékelte. Amint Hetés rövid, tömör és éppen ezért nagyon jól áttekinthető II. fejezetéből látjuk, Stromfeldnek kevés hadisikerben volt része. Szinte a háború egész idején frontszolgálatos volt, közvetlen élménye, hogy „por és hamu lett a

hadsereg, amelynek évtizedeken át tagja voltam". Kegyetlen iróniája a sorsnak, hogy a jól képzett vezérkari tisztt legnagyobb hadicselekedete a visszavonulás megszervezése. Kegyetlen irónia, ha csak a „hadfit” akarjuk értékelni, de ha a mérce a békevágy és a békében rejlő emberi lehetőségek, nagy erény. A visszavonulás megszervezésével a humanista, a közkatonák gondjait mindig átérző, az embereiért felelősséggel gondolkodni tudó tisztt hősiesen nagyot alkotott. Jutalmát az elkövetkező két év forradalmi eseményeiben nyerte el.

A kiváló katonai pedagógus a Ludovika Akadémia élén egy új hatalom számára tervezett tiszti nevelést. A vezérkari tisztt — vezérkari főnökként — a Vörös Hadseregben győztes csatákban védte hazája és a proletárállam érdekeit. A kötet olvasói két fejezetben ismerkednek meg 1918 és 1919 eseményeivel. Ezek a fejezetek úgy tárgyalják a történelmi eseményeket, hogy azokból az olvasó nemcsak Stromfeld sikeres munkáját ismeri meg, hanem mindazokat az ellentmondásokat, ellentéteket is, amelyekkel meg kellett harcolnia. Számítalan kérdésben kerül konfliktusba nemcsak régi életfelfogásával, nemcsak osztályos társaival, hanem régi barátaival is. Ugyanakkor korántsem zavartalanok azok a kapcsolatok, amelyek a hatalom új szervezőivel kötik össze. A rövidre szabott fejezetekben Hetés módot talál arra, hogy a politikai kérdéseken túl emberi, morális problémákat is fejtegessen. Gondolunk pl. Stromfeld és a ludovikások ellenforradalmi lázadásának kérdésére, általában azokra az alkalmakra, amelyekben a különböző időben szervezkedő ellenforradalom megkörnyékezte. Stromfeld tudott szakítani régi barátaival, régi társaival, ellenfeleikkel tartva őket.

Köztudott, hogy Stromfeldet hazaszeretete állította a forradalom oldalára, éppen ezért érthető, hogy nemcsak mint

vezérkari tisztt, de mint hazafi sem tudta elfogadni a Clemenceau-jegyzéket. Lemondott, az ebben rejlő felelősséget azonban magában hordta elkövetkező éveiben.

Mint ismeretes, a Tanácsköztársaság megdöntése után perbe fogták, s jöllehet az őt sújtó ítélet messze elmarad a proletárforradalom más résztvevői elleni ítéletektől, Stromfeld élete is alapvetően megváltozott. Világa, az Osztrák—Magyar Monarchia, éppen úgy eltűnt, mint a forradalmak kora. Az ellenforradalmi rendszerbe nem kívánt beilleszkedni. A Monarchia iránti nosztalgia helyett az ellenforradalmi rendszerrel szembeni harcot, a csak átmenetileg eltűnt forradalmak által teremtett új világért való küzdelmet választotta. Szoros együttműködésben az illegális kommunista párttal, a szociáldemokrata párt balszárnyának az élén, a proletárok között töltötte éveit. Szervezett, tanult és tanított. Mindazt, amit az úri osztály tagjaként módjában volt elsajátítani, a munkásoknak akarta adni. Generációkat nevelt és sokan megőrizték emlékét.

Életútjának ismerete alkalmas arra, hogy forradalmi múltunk egy szakaszát ismerjük meg. De többre is — és ezt a lehetőséget Hetés Tibor jól kiaknázza. Emberi tartását, katonai hivatásszeretét, politikai útjának egyes állomásait tanulmányozva elgondolkozhatunk azon, milyen feladatok elé állítja a történelem az egyes embert, miként kell változó világunk eseményeiben úgy részt vállalni, hogy együtt mondhassuk Stromfelddel „Az egyén egy magasabb cél, a »köz« részére született...”

Hetés könyve az ilyen megközelítést sugallja. Az eredmény sikerét előmozdítja a kiadó is, amikor szép tipografizálással és a könyv egyes megállapításaival összhangban levő változatos képanyaggal kellemes, színes kiadvánnyá emeli a szerző munkáját.

Szabó Ágnes